

6. Yasynetska O.A. *Translation of new English journalistic metaphors into Ukrainian language* : avtoref. dys. ... kand. philol. n. : 10.02.16 – perekladoznavstvo / Olena Anatoliivna Yasynetska. – K. : KNU Taras Shevchenka, 2009. – 19 p.

7. Aristote. *Rhétorique* (introduction de Michel Meyer) /Aristote. – P. : Librairie Générale Française, 2006. – 407 p.

8. Beardsley Monroe. *Aesthetics : Problems in the Philosophy of Criticism* / Monroe Beardsley. – New York, 1958.

9. Booth. W.C. *A Rhetoric of irony*. / W.C. Booth. – Chicago : The University of Chicago, 1974. – 292 p.

10. Groupe μ . *Rhétorique générale* / Groupe μ . – P. : Editions du Seuil, 1982. – 232 p.

11. Mandelblit N. *The cognitive view of metaphor and its implications for translation theory* / N. Mandelblit // *Translation and Meaning*, Part 3, 1995. – P. 483-495.

12. Muecke D.C. *The Compass of irony*. / D.C. Muecke. – Methuen. – 1969. – 276 p.

13. Smouchtchynska I. *Stylistique des figures : les tropes* / Iryna Smouchtchynska. – Kiev : Université de Kiev, 2008. – 206 p.

Дата надходження до редакції – 25.09.2015 р.

Дата затвердження редакцією – 19.10.2015 р.

УДК 81'25

Михайленко О.О.

АНГЛОМОВНА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА СТАТТЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ТА РОСІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДАХ

***Анотація.** У статті проаналізовано ступінь відповідності тексту перекладу характеристикам тексту оригіналу з огляду на обґрунтованість прийомів та способів перекладу в англomовних науково-популярних статтях та їхніх українському та російському перекладах.*

***Ключові слова:** англomовна науково-популярна стаття, український переклад, російський переклад, прийоми та способи перекладу, ступінь відповідності оригіналу та перекладу.*

***Інформація про автора:** Михайленко Олена Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри іноземних мов*

.....
історичного та філософського факультетів; Інститут філології;
Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Mykhailenko O.O.

THE ENGLISH POPULAR SCIENCE ARTICLES IN UKRAINIAN AND RUSSIAN TRANSLATIONS

Abstract. *The article deals with the analysis aimed to establish the semantic equivalence in terms of translation devices of English-language, Ukrainian-language and Russian-language popular science articles. Basing upon the results of the analysis, the author concludes that in general the choice of translation techniques and methods was reasonable. Minor stylistic deficiencies in target texts had no significant impact on the meaning. However, the equivalence of the articles studied is incomplete. Along with successful translator's decisions, both Ukrainian and Russian articles have faults that, in the author's opinion, should be corrected. The translations do not conform in full to the original due to possible misunderstanding by the translator of the importance of information to be rendered, due to which a number of source text fragments have been left out in the target texts. The degree of conformity of original and translated popular science articles must be higher as their function is to provide the target reader with reliable scientific data, without information losses.*

Key words: *English-language popular science article, Ukrainian translation, Russian translation, translation techniques and methods, translation conformity of source and target texts.*

Information about author: *Mykhailenko Olena Oleksandrivna – PhD, associate professor; associate professor of the department of foreign languages for historical and philosophical faculties; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.*

Михайленко Е.А.

АНГЛОЯЗЫЧНАЯ НАУЧНО-ПОПУЛЯРНАЯ СТАТЬЯ В УКРАИНСКОМ И РУССКОМ ПЕРЕВОДАХ

Аннотация. *В статье проанализирована степень соответствия текста перевода характеристикам текста оригинала в англоязычных научно-популярных статьях и их украинском и русском переводах.*

Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика

Осуществленный анализ позволяет сделать вывод о неполной смысловой эквивалентности исследованных статей на английском, украинском и русском языках с точки зрения обоснованности использованных приемов и способов перевода. Вместе с удачными переводческими решениями в текстах переводов есть несоответствия, которые нуждаются в исправлении. В отдельных случаях неточности обусловлены возможным недостатком знания переводчиком отличий языка оригинала и перевода или неполным пониманием смысла оригинала. Наиболее частотным недостатком в обоих вариантах перевода являются опущения частей предложения или целых фрагментов текста из-за возможного непонимания переводчиками важности переданной информации. Степень соответствия оригинальных и переводных научно-популярных статей должна быть выше, так как их основной функцией является обеспечение читателя достоверными научными сведениями, без информационных потерь.

Ключевые слова: *англоязычная научно-популярная статья, украинский перевод, русский перевод, приемы и способы перевода, степень соответствия оригинала и перевода.*

Информация об авторе: *Михайленко Елена Александровна – кандидат филологических наук, доцент; доцент кафедры иностранных языков исторического и философского факультетов; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

Наукова популяристика є необхідною складовою частиною розвитку науки та освіти. Особливої ваги в суспільстві набувають періодичні видання, зокрема перекладні, що дозволяють знайомитися з передовими досягненнями світової науки та техніки.

На новинних сайтах привертає до себе увагу рубрика "Наука" – її наповнення складають переклади таблоїдних повідомлень про відкриття "британських вчених" або новини про розробки Apple чи Google. На жаль, відшукати переклади серйозних текстів або дослідження українських вчених майже неможливо [2]. Два роки тому виходом із ситуації стала українська версія всесвітньовідомого журналу "Нешнл Джеографік" (National Geographic), яка пропонувала українські переклади зарубіжних авторів всесвітньої мережі. На жаль, проіснувало видання

недовго – в листопаді 2014 року його було закрито з фінансово-економічних причин.

Переклади статей із журналу "Нешнл Джеографік" дійсно цікаві – і читачеві, бо дають матеріал для аналітики, і перекладачеві, бо містять оригінальні перекладацькі рішення. Цікавим видається зіставити англomовний оригінал цього політематичного журналу та два його переклади – український та російський. Англomовні науково-популярні видання з позицій перекладу досі детально не вивчалися, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою статті є встановлення ступеня відповідності вибраних англomовних статей та їхніх українського та російського перекладів щодо їх смислової еквівалентності з огляду на ступінь обґрунтованості використаних прийомів та способів перекладу. Ці та інші критерії перекладознавчого аналізу були запропоновані раніше в роботах видатних українських науковців [3].

Специфіка тексту як об'єкта перекладу залежить від його комунікативного завдання, а також від характеристик, зумовлених належністю до певного стилю та жанру [1, с. 22]. Для аналізу з англomовної версії журналу взято три статті різних рубрик різного змісту та наукової інформативності. Всі матеріали написані в одному стилі – науково-популярної періодики, проте з огляду на рівень складності поданої інформації, вони мають деякі стилістичні відмінності. Так, найлегшою для сприйняття читачем є стаття-інтерв'ю ("Bat Man" – "Людина-кажан" – про сліпу з дитинства людину, що орієнтується у просторі як кажани, за допомогою ехолокації), яка має ознаки наукової публіцистики. Друга стаття ("The Comeback Croc" – "Повернення крокодила" – про загрозу життю унікальних крокодилів-кайманів) за жанром є науково-популярною та не містить вузькоспеціальної інформації. Найвищий рівень наукової інформативності виявлено в матеріалі головної статті номеру ("Our Solar System" – "Усе почалося з хаосу" – про нові відкриття вчених щодо Сонячної системи), яка висвітлює серйозні наукові факти та має ознаки

науково-теоретичної статті. Першочерговим завданням перекладача є в цьому випадку виправдати очікування досить різноманітної читацької аудиторії, передавши наукові факти та зберігши доступний, популярний стиль викладу.

Аналізуючи ступінь відповідності тексту перекладу характеристикам тексту оригіналу, вважаємо, що вибрані прийоми та способи перекладу є загалом обґрунтованими. І в українському, і в російському варіантах багато цікавих перекладацьких рішень, які можна взяти "на озброєння". Так, у прикладі 1 спостерігаємо цікаву конкретизацію, за допомогою якої перекладачі хотіли підкреслити – "більшість з нас не просто росли", а "росли і здобували (в школі) свої перші знання про Сонячну систему":

1. *When most of us were growing up, the solar system seemed reliable and well behaved (R.Irion).* – Коли більшість із нас училися в школі, Сонячна система здавалася надійною та чемною (Р.Ірїон). – Когда большинство из нас учились в школе, Солнечная система была надежной и добропорядочной (Р.Иэрион).

Оскільки журнал науково-популярний, мова оригіналу яскрава, насичена емоційно забарвленою лексикою, фразеологічними зворотами та іншими елементами експресії, що має бути обов'язково передано у перекладі. Так, експресію словосполучення "windblown seeds" український перекладач відтворив за допомогою словосполучення "гнаними вітром насінинами". У автора російського перекладу з'явився щодо кайманів інший образ – "крохотных листочков", що в цілому не змінює смисл речення:

2. *If you noticed them at all, they'd look like nothing more than tiny, windblown seeds floating amid the rushes at the edge of a lagoon in Brazil's remote interior (R. Smith).* – Якщо ви їх помітите, вони здадуться вам лише маленькими, гнаними вітром насінинами, що пливають поміж очерету краєм лагуни у віддаленому закутку Бразилії (Р. Сміт). – Если вам вообще удастся их заметить, они будут выглядеть как крохотные

.....
листочки, плаваючі по краям мутной заводи в бразильской глубинке (Р. Смит).

І український, і російський переклади досить вдалі, здійснені досвідченими перекладачами, кожен з яких запропонував багато нестандартних перекладацьких рішень. Проте вони різні, що цілком природно. В російському перекладі, окрім тенденції до більш дослівного перекладу, що не завжди відповідає перекладацьким принципам, помічаємо багато відступів від оригіналу, дещо емоційних як для науково-популярного тексту, в той час як український перекладач передає думку автора набагато точніше:

3. *In principle the relentless pull of gravity can amplify these small deviations until orbits migrate, cross, or otherwise go haywire* (R. Irion). – *Нещадна сила тяжіння може збільшити ці незначні відхилення, доки орбіти не починають зсуватися, перетинатися й заплутуватися між собою* (Р. Іріон). – *Непрестанное воздействие гравитации способно усиливать небольшие отклонения настолько, что орбиты могут смещаться, пересекаться и выкидывать прочие фортели* (Р. Иэрион).

Разом із вдалими перекладацькими рішеннями, вади є в обох варіантах перекладу. Неточності, ймовірно, спричинені недостатнім знанням перекладача відмінностей мов оригіналу та перекладу:

4. *Kish was born with retinal cancer, and to save his life, both eyes were removed by the time he was 13 months old* (M. Finkel). – *Кіш народився з раком сітківки, і у віці до 13 місяців, заради порядку життя, йому видалили обидва ока* (М. Фінкел). – *От рождения у Киша был рак сетчатки, и, чтобы спасти ему жизнь, врачи удалили оба глаза. Дэниелу было чуть больше года* (М. Финкел).

Так, у прикладі 4 український перекладач, очевидно, не знав, що особливістю англійської мови є точна вказівка мір, відстаней, часу, кількості навіть у тих випадках, коли, здавалося б, для цього немає необхідності. В перекладі така точність не передається, оскільки вона не характерна для української та

російської мов. Таким чином, російський переклад – "чуть больше года" – більш відповідає нормам мови перекладу, ніж український.

Але найчастотнішим недоліком в обох варіантах перекладу є вилучення частин речення або цілих фрагментів тексту. Їх більше в головній статті, що містить серйозну наукову інформацію. Ймовірними причинами таких пропусків у тексті перекладу було нерозуміння перекладачем важливості непереданої ним інформації або ж загальна мета скорочення тексту перекладу, що, можливо, було зроблено вже на етапі обробки тексту редактором:

5. *The oddball of the solar system, it dips far above and below the pancake-like plane in which the eight planets travel; it swoops on an elongated orbit that takes it from 30 to 50 times Earth's distance from the sun (R.Irion). – Цей дивак Сонячної системи обертається у площині, геть іншій, ніж вісім перших планет: його витягнута орбіта простягається на дистанцію у 30-50 разів більшу за відстань від Землі до Сонця (P.Іріон). – Этот чудаковатый обитатель Солнечной системы поднимается выше и опускается ниже той похожей на блин плоскости, в которой кружат восемь планет; он вращается по сильно вытянутой орбите (P.Иэрион).*

У прикладі 5 в російському перекладі вилучена частина речення "that takes it from 30 to 50 times Earth's distance from the sun", український переклад у свою чергу є більш коректним.

6. *Newton himself knew that reality was messier. The planets must also interact with one another. Their gravitational tuggings are far weaker than those of the sun, but over time they affect the paths of neighbors. As a result there's no such thing as a circular orbit. In principle the relentless pull of gravity can amplify these small deviations until orbits migrate, cross, or otherwise go haywire. Newton concluded that God must step in from time to time to fix the clockwork. But he couldn't say when. Even he who invented calculus was defeated by the "n-body problem": he had no formula for calculating into the future the orbits of multiple bodies that were all pulling on one another (R.Irion).*

.....

Сам Ньютон усвідомлював, що в реальності усе заплутаніше. Планети мають також взаємодіяти між собою. Гравітація між ними значно слабша за силу тяжіння Сонця, але з часом і вона впливає на траєкторію руху сусідів. Виходить, кругових орбіт немає. Нещадна сила тяжіння може збільшити ці незначні відхилення, доки орбіти не починають зсуватися, перетинатися й заплутуватися між собою. На думку Ньютона, лагодити цей механізм час від часу міг би Бог. Але коли саме, вчений сказати не міг, бо не мав формули для обчислення того, якими в майбутньому стануть орбіти незліченних небесних тіл, що взаємно діють одне на одне (Р.Іріон).

Сам же Ньютон знав – все було не совсем так. Планеты должны взаимодействовать также и друг с другом. Их гравитация, хотя и намного более слабая, чем у Солнца, со временем оказывает влияние на орбиты соседей – круглых орбит быть не должно. Непрестанное воздействие гравитации способно усиливать небольшие отклонения настолько, что орбиты могут смещаться, пересекаться и выкидывать прочие фортели. Но как именно они это делают и когда, не смог выяснить даже Ньютон – у него не было формулы расчета движения многих объектов, каждый из которых воздействует на остальные (Р.Ієрион).

В українському та російському перекладах вилучено частину тексту, що містить важливий елемент смислу – "Even he who invented calculus was defeated by the "n-body problem", – решта тексту була передана описово, що заважає повному розумінню смислу. Цей фрагмент речення необхідно було передати в перекладі, можливо, в більш зрозумілій для читача формі: "Навіть людина, яка винайшла математичний аналіз – Ісаак Ньютон – не зміг вирішити гравітаційну задачу n-тіл – задачу прогнозування рухів небесних тіл, гравітаційно пов'язаних між собою" (Пер. наш – О.М.).

Так, це стаття з науково-популярного, а не науково-теоретичного журналу, де перекладач не може собі дозволити таких відхилень від оригіналу. Але журнал "Нешнл Джеографік", як міжнародне науково-популярне видання,

публікує статті з уже адаптованою для читача інформацією, де нові наукові дані викладені в доступній, зрозумілій, цікавій формі. Тому немає необхідності ще більше "адаптувати", іншими словами скорочувати текст перекладу, адже рівень наукових знань українського та російського читачів не нижчий за рівень читацької аудиторії англійської версії журналу. Читач заслуговує на якісний продукт перекладу. Вважаємо, що не можна залишати непереданими у перекладі фрагменти тексту оригіналу, що містять інформацію, важливу для розуміння смислу. Причини таких, на нашу думку, невинуватих вилучень можуть бути різні. Текст перекладу може зазнавати скорочень через цензурно-ідеологічні обмеження або через банальну необхідність зменшення обсягу перекладної статті з причини обмеження журнальної площини. Але все це – ймовірні чинники зниження попиту на науково-популярні перекладні видання: якщо в тексті перекладу є щось незрозуміле, читач буде шукати оригінал, знайде там те, чого бракує в перекладі і до такого перекладу, можливо, більше не повернеться. Кінцевий продукт перекладу повинен мати вищий ступінь відповідності оригіналу, оскільки основною функцією науково-популярного видання є забезпечення читача достовірними науковими даними, без інформаційних втрат. Науково-популярна література надзвичайно важлива для розвитку суспільства. Значну роль відіграє перекладна періодика, дослідження якої стає все більш актуальним. Отже, перспективу наших подальших робіт вбачаємо у вивченні перекладів інших науково-популярних видань, у зіставленні оригіналу та декількох перекладів, бо завжди цікаво дізнатися більшу ніж одну думку перекладача про текст оригіналу.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок про неповну еквівалентність досліджених статей англійською, українською та російською мовами з точки зору обґрунтованості використаних прийомів та способів перекладу. Разом із вдалим перекладацькими рішеннями, в текстах перекладів є невідповідності, що, безумовно, потребують виправлення, оскільки читач – і український, і російський – прагне отримати

якісний переклад, хоче дізнаватися про новини науки та техніки у повному обсязі, без неточностей та скорочень. Щоб не втратити читацьку аудиторію, редакційна політика щодо якості перекладу таких авторитетних у світі науки журналів має бути суворішою. І тоді читацька аудиторія українських та російських перекладних науково-популярних журналів з кожним роком буде розширятися, а видання спеціалізованих науково-популярних журналів на просторах СНД перестане бути завданням із надто великим комерційним ризиком.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михайленко О. Функціонально-стилістична специфіка науково-технічного тексту, орієнтована на переклад / О. Михайленко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2014. – Вип. 47. – Ч. 2. – С. 21-29.
2. Ревко Н. Бути чи не бути наук-попу в Україні? [Електронний ресурс] / Н. Ревко. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/print/buti_chi_ne_buti_naukropu_v_ukraini.
3. Черноватий Л. Дослідження ступеня відповідності тексту перекладу характеристикам тексту оригіналу в анотаціях авторів українських дисертацій / Л. Черноватий // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Лінгвістика. – 2011. – Вип. 15. – С. 344-349.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Іріон Р. Спочатку був хаос / Р. Іріон // National Geographic Ukrainian Edition. – 2013. – №4. – С.38-55.
2. Иэрион Р. Земля под ударом [Электронный ресурс] / Р.Иэрион. – Режим доступа : <http://www.nat-geo.ru/science/44866-zemlya-pod-udarom>.
3. Сміт Р. Повернення крокодила / Р. Сміт // National Geographic Ukrainian Edition. – 2013. – № 4. – С. 118-127.
4. Смит Р. Возвращение крокодила [Электронный ресурс] / Р.Смит. – Режим доступа : <http://www.nat-geo.ru/nature/44849-vozvrashchenie-krokodila>.
5. Фінкел М. Людина-кажан /М. Фінкел // National Geographic Ukrainian Edition. – 2013. – № 4. – С. 96-97.
6. Финкел М. Человек – летучая мышь [Электронный ресурс] / М.Финкел. – Режим доступа : <http://www.nat-geo.ru/science/44671-chelovek-letuchaya-myshh>.

7. Finkel M. Bat Man / M. Finkel. – <http://ngm.nationalgeographic.com/125-exploration/risk-takers-gallery#/17>.
8. Irion R. Our Solar System / R. Irion. – <http://ngm.nationalgeographic.com/2013/07/125-solar-system/irion-text>.
9. Smith R. The Comeback Croc / R. Smith. – <http://ngm.nationalgeographic.com/2013/07/yacare-caiman/smith-text>.

REFERENCES

1. Mykhailenko O. *Translation-Relevant Functional and Stylistic Features of the Scientific and Technical Text* [Funktionalno-stylistychna spetsyfika naukovo-tekhnichnoho tekstu, orientovana na pereklad] / O. Mykhailenko // *Movni i kontseptualni kartyny svitu*. – 2014. – Vyp. 47. – Ch. 2. – S. 21-29.
2. Revko N. *To Be Or Not To Be : Pop Science in Ukraine* [Buty chy ne buty nauk-popu v Ukraini?] [Elektronnyi resurs]/ N.Revko. – Rezhym dostupu : http://osvita.mediasapiens.ua/print/buti_chi_ne_buti_naukpopu_v_ukraini.
3. Chernovatyi L. *A Research Into Conformity of Source and Target Texts In Abstracts of Ukrainian Dissertations* [Doslidzhennya stupenya vidpovidnosti tekstu perekladu kharakterystykam tekstu oryhinalu v anotatsiyakh avtoriv ukrainskykh dysertatsiy] / L. Chernovatyi // *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. Ser. : Lihvistyka. – 2011. – Vyp. 15. – S. 344-349.

RESOURCES

1. Irion R. Spochatku buv kaos / R. Irion // *National Geographic Ukrainian Edition*. – 2013. – Vyp. 4. – S.38-55.
2. Irion R. Zemlya pod udarom [Elektronnyi resurs] / R. Irion. – Rezhym dostupu : <http://www.nat-geo.ru/science/44866-zemlya-pod-udarom>.
3. Smit R. Povernennya krokodyla / R. Smit // *National Geographic Ukrainian Edition*. – 2013. – Vyp. 4. – S. 118-127.
4. Smit R. Vozvrashcheniye krokodyla [Elektronnyi resurs] / R.Smit. – Rezhym dostupu : <http://www.nat-geo.ru/nature/44849-vozvrashchenie-krokodila>.
5. Finkel M. Lyudyna-kazhan [Elektronnyi resurs] / M. Finkel // *National Geographic Ukrainian Edition*. – 2013. – Vyp. 4. – S. 96-97.
6. Finkel M. Chelovek-letuchaya mysh [Elektronnyi resurs]/ M. Finkel. – Rezhym dostupu : <http://www.nat-geo.ru/science/44671-chelovek-letuchaya-mysh/>.